ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 20ής Ιανουαρίου 2011 *

Στην υπόθεση C-90/09 P,

με αντικείμενο αίτηση αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 56 του Οργανισμού του Δικαστηρίου, που ασκήθηκε στις 27 Φεβρουαρίου 2009,

General Química SA, με έδρα την Alava (Ισπανία),

Repsol Química SA, με έδρα τη Μαδρίτη (Ισπανία),

Repsol YPF SA, με έδρα τη Μαδρίτη (Ισπανία),

εκπροσωπούμενες από τους J. M. Jiménez-Laiglesia Oñate και J. Jiménez-Laiglesia Oñate, abogados

αναιρεσείουσες,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική.

όπου ο έτερος διάδικος είναι η

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους F. Castillo de la Torre και E. Gippini Fournier, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο

καθής πρωτοδίκως,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Tizzano (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, J.-J. Kasel, M. Ilešič, E. Levits και M. Safjan, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: J. Mazák
γραμματέας: R. Şereş, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 29ης Απριλίου 2010,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2010,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με την αίτησή τους αναιρέσεως, οι General Química SA (στο εξής: GQ), Repsol Química SA (στο εξής: RQ) και Repsol YPF SA (στο εξής: RYPF) ζητούν την αναίρεση της αποφάσεως του Πρωτοδικείου, νυν Γενικού Δικαστηρίου, των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 18ης Δεκεμβρίου 2008, Τ-85/06, General Química κ.λπ. κατά Επιτροπής (στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση), με την οποία απορρίφθηκε η προσφυγή τους κατά της αποφάσεως 2006/902/ΕΚ της Επιτροπής, της 21ης Δεκεμβρίου 2005, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 της Συνθήκης ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ κατά των Flexsys NV, Bayer AG, Crompton Manufacturing Company Inc. (πρώην Uniroyal Chemical Company Inc.), Crompton Europe Ltd, Chemtura Corporation (πρώην Crompton Corporation), General Química SA, Repsol Química SA και Repsol YPF SA (Υπόθεση COMP/F/C.38.443 — Χημικά προϊόντα για την επεξεργασία ελαστικών) (ΕΕ 2006, L 353, σ. 50, στο εξής: επίδικη απόφαση), με την οποία επιβλήθηκε στις εταιρίες αυτές από κοινού πρόστιμο για συμμετοχή σε σύνολο συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών.

Ιστορικό της διαφοράς

2 Η GQ είναι ισπανική εταιρία που παράγει χημικά προϊόντα για την επεξεργασία ελαστικών. Ανήκει κατά 100 % στην RQ, η οποία ανήκει κατά 100 % στην RYPF.

3 Στις 12 Απριλίου 2005, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κοινοποίησε στις αναιρεσείουσες ανακοίνωση αιτιάσεων σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο της 2ας Μαΐου 1992 (ΕΕ 1994, L 1, σ. 3).

4 Με την επίδικη απόφαση, η Επιτροπή έκρινε ότι οι RQ και RYPF, οι οποίες αποκαλούνται από κοινού Repsol, ευθύνονται αλληλεγγύως για τη διαπραχθείσα από την GQ παράβαση.

5 Συναφώς, με την εν λόγω απόφαση, η Επιτροπή επισήμανε ότι η μητρική εταιρία μπορεί να θεωρείται εξ ορισμού υπεύθυνη για την παράνομη συμπεριφορά των θυγατρικών που ελέγχει κατά 100 %, πλην όμως δύναται να ανατρέψει το τεκμήριο ότι ασκεί αποφασιστική επιρροή επ' αυτών.

6 Η Επιτροπή διευκρίνισε ότι προς ανατροπή του κριτηρίου δεν αρκεί ο ισχυρισμός ότι η μητρική εταιρία δεν μετείχε ευθέως στη σύμπραξη ή ότι δεν γνώριζε την ύπαρξή της ή ότι δεν παρακίνησε τις θυγατρικές της να ακολουθήσουν παράνομη συμπεριφορά. Δεν αρκεί, επίσης, προς ανατροπή του τεκμηρίου αυτού ο ισχυρισμός ότι οι RQ και RYPF δεν είχαν την ευθύνη για την καθημερινή λειτουργία ή για τη διαχείριση της GQ.

7 Η Επιτροπή επισήμανε ακόμη ότι, εν προκειμένω, ο μόνος διευθυντής της GQ, μολονότι είχε μεταβιβάσει τις σχετικές με τη διαχείριση της εν λόγω εταιρίας αρμοδιότητές του, εντούτοις εξακολουθούσε να αποτελεί τον «σύνδεσμο» μεταξύ GQ και RQ, μέσω του οποίου διαβιβάζονταν στη μητρική εταιρία πληροφοριακά στοιχεία σχετικά με τις πωλήσεις, την παραγωγή και τα οικονομικά αποτελέσματα. Επιπλέον, τα οικονομικά αποτελέσματα της GQ ενσωματώνονταν σε αυτά της «Repsol», με συνέπεια τα κέρδη ή οι ζημίες της GQ να επηρεάζουν τα κέρδη ή τις ζημίες του ομίλου.

8 Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή διαπίστωσε, με το άρθρο 1, στοιχεία στ΄ έως η΄, της επίδικης αποφάσεως, ότι οι αναιρεσείουσες μετείχαν από τις 31 Οκτωβρίου 1999 έως τις 30 Ιουνίου 2000, σε σύνολο συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών με αντικείμενο τον καθορισμό των τιμών και την ανταλλαγή εμπιστευτικών πληροφοριακών στοιχείων σχετικά με χημικά προϊόντα που χρησιμοποιούνται για την επεξεργασία ελαστικών στον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, κατά παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο της 2ας Μαΐου 1992.

9 Για τους λόγους αυτούς, η Επιτροπή, με το άρθρο 2, στοιχείο δ΄, της εν λόγω αποφάσεως, επέβαλε στην GQ, στην RQ και στην RYPF από κοινού πρόστιμο 3,38 εκατομμυρίων ευρώ.

Η διαδικασία ενώπιον του Πρωτοδικείου και η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

10 Με δικόγραφο το οποίο κατέθεσαν στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 8 Μαρτίου 2006, οι GQ, RQ και RYPF άσκησαν προσφυγή με αίτημα τη μερική ακύρωση της επίδικης αποφάσεως.

11 Προς στήριξη της προσφυγής τους προέβαλαν τρεις λόγους. Ο πρώτος αφορούσε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως και ελλιπή αιτιολογία σχετικά με την αλληλέγγυα ευθύνη των προσφευγουσών. Ο δεύτερος και ο τρίτος, για τους οποίους δεν θα γίνει λόγος εν συνεχεία, καθώς δεν αποτελούν αντικείμενο της αιτήσεως αναιρέσεως, στηρίζονταν, αντιστοίχως, σε πλάνη εκτιμήσεως της Επιτροπής κατά τον υπολογισμό του προστίμου καθώς και σε πλάνη εκτιμήσεως, ελλιπή αιτιολογία και παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως όσον αφορά την εφαρμογή της ανακοινώσεως περί επιείκειας.

12 Σχετικά με τον πρώτο λόγο ακυρώσεως, το Πρωτοδικείο υπενθύμισε, καταρχάς, με τη σκέψη 58 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, τη νομολογία του Δικαστηρίου που απορρέει από τις αποφάσεις της 25ης Οκτωβρίου 1983, 107/82, AEG Telefunken κατά Επιτροπής (Συλλογή 1983, σ. 3151, σκέψη 49), και της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-286/98 P, Stora Kopparbergs Bergslags κατά Επιτροπής (Συλλογή 2000, σ. I-9925, σκέψη 26), κατά την οποία το γεγονός ότι μια θυγατρική εταιρία έχει χωριστή νομική προσωπικότητα δεν αρκεί για να αποκλειστεί η δυνατότητα καταλογισμού της συμπεριφοράς της στη μητρική εταιρία, ιδίως όταν η θυγατρική δεν καθορίζει αυτοτελώς τη συμπεριφορά της στην αγορά, αλλά εφαρμόζει κατ' ουσίαν τις οδηγίες της μητρικής εταιρίας.

13 Εν συνεχεία, με τη σκέψη 59 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο επισήμανε ότι, κατά πάγια επίσης νομολογία, όταν η μητρική εταιρία ελέγχει εξ ολοκλήρου τη θυγατρική εταιρία που έχει υποπέσει σε παράβαση, υφίσταται μαχητό τεκμήριο ότι η μητρική εταιρία ασκεί αποφασιστική επιρροή επί της θυγατρικής (παραπέμπει στην απόφαση του Πρωτοδικείου της 27ης Σεπτεμβρίου 2006, T-314/01, Avebe κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-3085, σκέψη 136 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία), οπότε οι δύο αυτές εταιρίες αποτελούν ενιαία επιχείρηση κατά την έννοια του άρθρου 81 ΕΚ (παραπέμπει στην απόφαση του Πρωτοδικείου της 15ης Ιουνίου 2005, T-71/03, T-74/03, T-87/03 και T-91/03, Tokai Carbon κ.λπ. κατά Επιτροπής, «Tokai II», σκέψη 59). Το Πρωτοδικείο, παραπέμποντας, μεταξύ άλλων, στην προπαρατεθείσα απόφαση Stora Kopparbergs Bergslags κατά Επιτροπής (σκέψη 29), αποφάνθηκε ότι εναπόκειται, συνεπώς, στη μητρική εταιρία που προσβάλλει ενώπιον του κοινοτικού δικαστή απόφαση με την οποία η Επιτροπή της επέβαλε πρόστιμο για ενέργειες της θυγατρικής της να ανατρέψει το τεκμήριο αυτό, προσκομίζοντας στοιχεία που αποδεικνύουν την αυτοτέλεια της θυγατρικής.

14 Περαιτέρω, με τη σκέψη 60 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο διευκρίνισε ότι, με τις σκέψεις 28 και 29 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Stora Kopparbergs Bergslags κατά Επιτροπής, το Δικαστήριο επισήμανε και άλλα στοιχεία, πέραν του απολύτου ελέγχου της θυγατρικής, αποκλειστικά και μόνο για να εκθέσει όλα τα στοιχεία στα οποία στηρίχθηκε η συλλογιστική του Πρωτοδικείου, καταλήγοντας στη διαπίστωση ότι η συλλογιστική αυτή δεν στηρίχθηκε μόνο στο γεγονός ότι η θυγατρική ανήκει εξ ολοκλήρου στη μητρική εταιρία.

15 Κατά συνέπεια, το Πρωτοδικείο αποφάνθηκε, με τη σκέψη 62 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, εφόσον η Επιτροπή αποδείξει ότι η θυγατρική ανήκει κατά 100 % στη μητρική εταιρία, μπορεί να γίνει δεκτό ότι η μητρική ασκεί αποφασιστική επιρροή επί της εμπορικής πολιτικής της θυγατρικής. Η Επιτροπή μπορεί, επομένως, να θεωρήσει τη μητρική εταιρία συνυπεύθυνη για την καταβολή του προστίμου που επιβλήθηκε στη θυγατρική λόγω της συμμετοχής της σε παράνομες συμφωνίες, ακόμη και αν διαπιστωθεί ότι η μητρική δεν μετέσχε ευθέως στις συμφωνίες, εκτός αν η εταιρία αυτή αποδείξει ότι η θυγατρική της ενεργεί αυτοτελώς στην αγορά.

16 Για τους λόγους αυτούς, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε, με τη σκέψη 63 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, εν προκειμένω, «η Επιτροπή καταλόγισε στις μητρικές εταιρίες τις θίγουσες τον ανταγωνισμό ενέργειες της GQ, επικαλούμενη μόνον το γεγονός ότι η GQ ανήκει κατά 100 % στις μητρικές εταιρίες της […], χωρίς να έρθει σε αντίθεση με τη νομολογία του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου».

17 Το Πρωτοδικείο επισήμανε, εν συνεχεία, με τη σκέψη 65 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι οι RYPF και RQ δεν έθεσαν υπόψη του κανένα στοιχείο σχετικά με τους οργανωτικούς, οικονομικούς και νομικούς δεσμούς μεταξύ αυτών και της GQ που να αποδεικνύει τη εμπορική και λειτουργική αυτοτέλεια της εν λόγω θυγατρικής.

18 Αντιθέτως, με τη σκέψη 66 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε ότι τα στοιχεία που παραθέτει η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 262 της επίδικης αποφάσεως, και συγκεκριμένα το ότι ο μόνος διευθυντής της GQ ενεργούσε πάντοτε ως «σύνδεσμός» με την RQ, ότι η RYPF ενσωμάτωνε τους λογαριασμούς

της GQ και της RQ σε επίπεδο ομίλου και, τέλος, ότι οι RQ και RYPF έδωσαν κοινή απάντηση στην ανακοίνωση αιτιάσεων, αποτελούν ενδείξεις ότι πρόκειται για ενιαία οντότητα.

19 Εξάλλου, όπως έκρινε το Πρωτοδικείο με τις σκέψεις 68 και 69 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το γεγονός ότι στις 22 Οκτωβρίου 2002, μετά τον έλεγχο που διενεργήθηκε στις εγκαταστάσεις της GQ στις 27 Σεπτεμβρίου 2002, η RQ έδωσε στην GQ την εντολή να παύσει κάθε ενέργεια που θα μπορούσε να συνιστά παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού αρκεί από μόνο του για να αποδειχθεί ότι οι RYPF και RQ ασκούσαν αποφασιστική επιρροή επί της πολιτικής της GQ, όχι μόνο στην αγορά, αλλά και όσον αφορά την παράβαση που αποτελεί αντικείμενο της επίδικης αποφάσεως.

20 Ως εκ περισσού, το Πρωτοδικείο εξέτασε, με τις σκέψεις 71 έως 76 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, αν, στο πλαίσιο της επίδικης αποφάσεως, η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη εκτιμήσεως όσον αφορά τα προσκομισθέντα από τις αναιρεσείουσες αποδεικτικά στοιχεία ή αν παρέλειψε, κακώς, να λάβει υπόψη της τα στοιχεία αυτά, και αποφάνθηκε τα εξής:

«71 Συναφώς, πρέπει να γίνει δεκτό ότι το γεγονός ότι οι δραστηριότητες της θυγατρικής διαφέρουν, ακόμη και εντελώς, από τις δραστηριότητες του ομίλου ή ότι η μητρική εταιρία έχει επιχειρήσει, χωρίς επιτυχία, να πωλήσει τη θυγατρική δεν ανατρέπει το τεκμήριο ευθύνης της RQ και της RYPF. Έχει κριθεί ότι οι όμιλοι επιχειρήσεων και οι εταιρίες συμμετοχών, μολονότι έχουν διαφορετικές δραστηριότητες και συχνά πωλούν τις θυγατρικές τους εταιρίες, εντούτοις αποτελούν ενιαία επιχείρηση στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου [101 ΣΛΕΕ] (βλ., σχετικά, απόφαση του Πρωτοδικείου της 27ης Σεπτεμβρίου 2006, Τ-330/01, Akzo Nobel κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-3389, σκέψεις 78 και 82).

72 Περαιτέρω, η Επιτροπή, απαντώντας στην υποβληθείσα από τις προσφεύγουσες αίτηση χορηγήσεως εγγράφων, προσκόμισε στο Δικαστήριο έγγραφο με πρακτικά των συνεδριάσεων του διοικητικού συμβουλίου της RQ από το 1998 έως το 2000, τα οποία περιέχουν οικονομικά αποτελέσματα της GQ, καθώς και απόφαση για την πώληση της συμμετοχής της GQ στη Silquímica, SA και για την

πώληση ακίνητης περιουσίας της GQ. Το έγγραφο αυτό ουσιαστικά τεκμηριώνει τις διαπιστώσεις στις οποίες καταλήγει η Επιτροπή με την [επίδικη] απόφαση. Εφόσον το διοικητικό συμβούλιο της RQ έχει σημαντικό ρόλο σε πολλά σημαντικά ζητήματα της στρατηγικής της GQ, όπως είναι η πώληση ακινήτων ή η πώληση συμμετοχής, διατηρώντας την εξουσία λήψεως της τελικής αποφάσεως επί των ζητημάτων αυτών, πρέπει να γίνει δεκτό ότι ασκεί σημαντική επιρροή επί της πολιτικής της GQ.

73 Όσον αφορά το επιχείρημα ότι δεν υπήρχαν κοινά μέλη στα όργανα διοικήσεως των προσφευγουσών εταιριών, από το έγγραφο της 5ης Απριλίου 2004, το οποίο απέστειλε η GQ στην Επιτροπή και προσκομίστηκε από τις προσφεύγουσες κατά τη διοικητική διαδικασία, προκύπτει προδήλως ότι ο κ. [εμπιστευτικό] ήταν ταυτοχρόνως πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου της GQ από το 1996 έως το 2000 και μέλος του διοικητικού συμβουλίου της RQ από το 1998 έως το 1999. Σημειωτέον, επίσης, ότι, όταν ρωτήθηκαν συναφώς κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, οι προσφεύγουσες παραδέχθηκαν, τουλάχιστον εμμέσως, ότι υπήρχαν τέτοια κοινά μέλη.

74 Ομοίως, υπό το πρίσμα της προπαρατεθείσας νομολογίας, δεν μπορούν να γίνουν δεκτά τα επιχειρήματα ότι η Επιτροπή δεν εξέτασε, με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, τα στοιχεία που δείχνουν ότι η εμπορική πολιτική της GQ αποφασιζόταν και εφαρμοζόταν αποκλειστικά από τους επικεφαλής της εταιρίας, χωρίς προηγουμένως η RQ να ενημερώνεται ή να δίδει την έγκρισή της. Το ίδιο ισχύει και για τους ισχυρισμούς ότι τα στοιχεία που διαβίβαζε η GQ στην RQ δεν αφορούσαν την εμπορική πολιτική της θυγατρικής, αλλά τα οικονομικά αποτελέσματά της.

75 Όσον αφορά τη σχέση μεταξύ GQ και Repsol Italia, η Επιτροπή ορθώς απέρριψε, με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το επιχείρημα των προσφευγουσών περί συγκρούσεως συμφερόντων μεταξύ GQ και μητρικών εταιριών, αναφέροντας ότι η RYPF ενσωματώνει τους λογαριασμούς των εταιριών του ομίλου, ο οποίος περιλαμβάνει πολλές θυγατρικές, περιλαμβανομένων των GQ και Repsol Italia. Επιπλέον, η Επιτροπή ορθώς διαπίστωσε ότι η σχέση αυτή ενισχύει το τεκμήριο ότι πρόκειται για ενιαία επιχείρηση.

76 Υπό τις περιστάσεις αυτές, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, όπως έκρινε η Επιτροπή με την αιτιολογική σκέψη 264 της [επίδικης] αποφάσεως, οι προσφεύγουσες δεν ανέτρεψαν το τεκμήριο περί ευθύνης των μητρικών εταιριών.»

21 Τέλος, με τη σκέψη 77 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο διευκρίνισε ότι τα επιχειρήματα που επικουρικώς προέβαλαν οι νυν αναιρεσείουσες δεν είναι ικανά να θέσουν υπό αμφισβήτηση την επίδικη απόφαση.

22 Ειδικότερα, με τις σκέψεις 78 έως 83 της εν λόγω αποφάσεως, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι, όπως προκύπτει από τη σχετική νομολογία, το τεκμήριο ευθύνης με κριτήριο το ποσοστό συμμετοχής στο κεφάλαιο ισχύει όχι μόνον όταν υπάρχει άμεση σχέση μεταξύ μητρικής και θυγατρικής εταιρίας, αλλά και όταν, όπως εν προκειμένω, υπάρχει έμμεση σχέση, λόγω της παρεμβολής άλλης θυγατρικής.

23 Βάσει των προεκτεθέντων, το Πρωτοδικείο απέρριψε, με τη σκέψη 84 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, τον πρώτο λόγο στον οποίο στηρίχθηκε η προσφυγή ακυρώσεως.

24 Το Πρωτοδικείο, αφού έκρινε και τους λοιπούς λόγους αβάσιμους, απέρριψε, με τη σκέψη 157 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, την προσφυγή αυτή στο σύνολό της.

Αιτήματα των διαδίκων

25 Με την αίτηση αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες ζητούν από το Δικαστήριο:

— να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση κατά το μέρος που απορρίπτεται ο λόγος ακυρώσεως σχετικά με πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως και ελλιπή αιτιολόγηση όσον αφορά την αλληλέγγυο ευθύνη των αναιρεσειουσών,

— να ακυρώσει τα άρθρα 1, στοιχεία στ΄ και η΄, και 2, στοιχείο δ΄, της επίδικης αποφάσεως, όσον αφορά τον καταλογισμό, στις RYPF και RQ από κοινού, της διαπραχθείσας από την GQ παραβάσεως του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, και, επικουρικώς, να ακυρώσει την επίδικη απόφαση κατά το μέρος που αφορά την RYPF, και

— σε αμφότερες τις περιπτώσεις να μειώσει αναλόγως την επιβληθείσα κύρωση.

26 Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο:

— να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως, και

— να καταδικάσει τις αναιρεσείουσες στα δικαστικά έξοδα.

Επί της αιτήσεως αναιρέσεως

27 Προς στήριξη της αιτήσεως αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες προβάλλουν δύο λόγους, αντλούμενους από πλάνη περί το δίκαιο όσον αφορά, αντιστοίχως, τον καταλογισμό, στις RQ και RYPF, ευθύνης για παράβαση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ διαπραχθείσα από την GQ.

Επί του πρώτου λόγου ακυρώσεως, σχετικά με πλάνη περί το δίκαιο όσον αφορά τον καταλογισμό ευθύνης στην RQ για παράβαση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ διαπραχθείσα από την GQ

28 Ο πρώτος λόγος αναιρέσεως που προβάλλουν οι αναιρεσείουσες διαιρείται ουσιαστικά σε τρία σκέλη.

Επί του πρώτου σκέλους, περί εσφαλμένης εφαρμογής, από το Πρωτοδικείο, του τεκμηρίου περί αποφασιστικής επιρροής που ασκεί η μητρική εταιρία επί θυγατρικής την οποία ελέγχει κατά 100 %

— Επιχειρήματα των διαδίκων

29 Κατά τις αναιρεσείουσες, το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, καθώς έκρινε εσφαλμένως ότι η Επιτροπή μπορούσε να καταλογίσει στη μητρική εταιρία

παράνομη συμπεριφορά θυγατρικής που της ανήκει εξ ολοκλήρου, βάσει κριτηρίου μη σχετικού με τη διαπραχθείσα από τη θυγατρική παράβαση.

30 Βεβαίως, με την απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, C-97/08 P, Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 2009, σ. I-8237), επιβεβαιώθηκε ότι ο καταλογισμός αυτός νομίμως γίνεται βάσει τεκμηρίου. Πλην όμως, για να καταλογίσει η Επιτροπή στη μητρική εταιρία παραβάσεις της θυγατρικής, απαιτούνται συμπληρωματικές ενδείξεις.

31 Επομένως, όπως προκύπτει από τις αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 15ης Σεπτεμβρίου 2005, T-325/01, Daimler Chrysler κατά Επιτροπής (Συλλογή 2005, σ. II-3319, σκέψη 218), και της 26ης Απριλίου 2007, T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 και T-136/02, Bolloré κατά Επιτροπής (Συλλογή 2007, σ. II-947, σκέψη 132), καθώς και, σε ορισμένο βαθμό, από την προπαρατεθείσα απόφαση του Δικαστηρίου Stora Kopparbergs Bergslags κατά Επιτροπής, η Επιτροπή υποχρεούται σε κάθε περίπτωση να αποδεικνύει ότι η θυγατρική εταιρία διοικείται στην πράξη από τη μητρική και ενεργεί κατ' ουσίαν σύμφωνα με τις εντολές που λαμβάνει.

32 Κατά την Επιτροπή, η άποψη αυτή προσκρούει σε πάγια νομολογία. Συγκεκριμένα, με τις προπαρατεθείσες αποφάσεις AEG Telefunken κατά Επιτροπής, Stora Kopparbergs Bergslags κατά Επιτροπής, καθώς και Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι η θυγατρική εταιρία που ελέγχεται απολύτως από τη μητρική τεκμαίρεται ότι ακολουθεί την πολιτική που χαράσσεται από τα όργανα που καθορίζουν την πολιτική της μητρικής εταιρίας. Μπορεί έτσι να καταλογιστεί στη μητρική εταιρία παράβαση διαπραχθείσα από τη θυγατρική, ακόμη και όταν δεν υπάρχουν ενδείξεις συμμετοχής της πρώτης στα περιστατικά που στοιχειοθετούν την παράβαση.

33 Αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζουν οι αναιρεσείουσες, με την εφαρμογή του τεκμηρίου αυτού δεν επέρχεται αντιστροφή του βάρους αποδείξεως, αλλ' απλώς καθορίζεται ποια αποδεικτικά στοιχεία απαιτούνται για να καταλογιστεί στη μητρική εταιρία ευθύνη για παράνομες ενέργειες στις οποίες εμπλέκεται η θυγατρική.

— Εκτίμηση του Δικαστηρίου

34 Πρέπει καταρχάς να τονιστεί ότι, κατά πάγια νομολογία, ο όρος «επιχείρηση» καλύπτει κάθε οντότητα που ασκεί οικονομική δραστηριότητα, ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς που τη διέπει και τον τρόπο της χρηματοδοτήσεώς της (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 28ης Ιουνίου 2005, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. I-5425, σκέψη 112, της 10ης Ιανουαρίου 2006, C-222/04, Cassa di Risparmio di Firenze κ.λπ., Συλλογή 2006, σ. I-289, σκέψη 107, καθώς και της 11ης Ιουλίου 2006, C-205/03 P, FENIN κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. I-6295, σκέψη 25).

35 Το Δικαστήριο έχει επίσης διευκρινίσει ότι, στο πλαίσιο αυτό, η επιχείρηση πρέπει να νοείται ως ενιαία οικονομική ενότητα, έστω και αν από νομική άποψη αποτελείται από περισσότερα φυσικά ή νομικά πρόσωπα (αποφάσεις της 14ης Δεκεμβρίου 2006, C-217/05, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, Συλλογή 2006, σ. I-11987, σκέψη 40, Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα, σκέψη 55, και της 1ης Ιουλίου 2010, C-407/08 P, Knauf Gips κατά Επιτροπής, Συλλογή 2010, σ. I-6375, σκέψη 64).

36 Όταν μια τέτοια οικονομική οντότητα παραβαίνει τους κανόνες του ανταγωνισμού, η παράβαση της καταλογίζεται σύμφωνα με την αρχή της προσωπικής ευθύνης (απόφαση Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα, σκέψη 56 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

37 Όσον αφορά τις περιστάσεις υπό τις οποίες ένα νομικό πρόσωπο, μολονότι δεν έχει διαπράξει παράβαση, ενδέχεται, εντούτοις, να υποστεί κύρωση, αποτελεί πάγια νομολογία ότι η συμπεριφορά θυγατρικής εταιρίας μπορεί να καταλογισθεί στη μητρική εταιρία, ιδίως όταν η θυγατρική, καίτοι έχει χωριστή νομική προσωπικότητα, δεν καθορίζει αυτοτελώς τη συμπεριφορά της στην αγορά, αλλ' ουσιαστικά εφαρμόζει τις οδηγίες της μητρικής εταιρίας, λαμβανομένων ιδίως υπόψη των οικονομικών, οργανωτικών και νομικών δεσμών μεταξύ των δύο αυτών νομικών προσώπων

(προπαρατεθείσα απόφαση Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 58 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

38 Συγκεκριμένα, σε μια τέτοια περίπτωση, δεδομένου ότι η μητρική και η θυγατρική εταιρία ανήκουν στην ίδια οικονομική οντότητα, αποτελώντας έτσι ενιαία επιχείρηση κατά την έννοια του άρθρου 81 ΕΚ, η Επιτροπή δύναται να απευθύνει στη μητρική εταιρία απόφαση περί επιβολής προστίμου, χωρίς να απαιτείται να αποδείξει συμμετοχή της εν λόγω εταιρίας στην παράβαση (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 59).

39 Το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει συναφώς ότι, στην ιδιαίτερη περίπτωση που η μητρική εταιρία κατέχει το σύνολο του κεφαλαίου της θυγατρικής που έχει παραβεί τους σχετικούς με τον ανταγωνισμό κανόνες της Ένωσης, αφενός, η εν λόγω μητρική εταιρία έχει τη δυνατότητα ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής επί της θυγατρικής και, αφετέρου, υφίσταται μαχητό τεκμήριο ότι η εν λόγω εταιρία όντως ασκεί τέτοια επιρροή (βλ. απόφαση Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 60 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

40 Υπό τις συνθήκες αυτές, εφόσον η Επιτροπή αποδείξει ότι η θυγατρική ανήκει εξ ολοκλήρου στη μητρική εταιρία, συνάγεται ότι η μητρική ασκεί αποφασιστική επιρροή επί της εμπορικής πολιτικής της θυγατρικής. Εν συνεχεία, η Επιτροπή δύναται να θεωρήσει ότι η μητρική εταιρία ευθύνεται εις ολόκληρον για την καταβολή του επιβληθέντος στη θυγατρική προστίμου, εκτός αν η εν λόγω μητρική, στην οποία απόκειται να ανατρέψει αυτό το τεκμήριο, προσκομίσει στοιχεία ικανά να αποδείξουν ότι η θυγατρική της ενεργεί αυτοτελώς στην αγορά (βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις Stora Kopparbergs Bergslags κατά Επιτροπής, σκέψη 29, καθώς και Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 61).

41 Επομένως, αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζουν οι αναιρεσείουσες, το Πρωτοδικείο ορθώς έκρινε, με τη σκέψη 60 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι το Δικαστήριο αναφέρεται μεν, με τις σκέψεις 28 και 29 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Stora Kopparbergs Bergslags κατά Επιτροπής, πέραν του απολύτου ελέγχου της θυγατρικής, και σε άλλα στοιχεία, όπως η μη αμφισβήτηση της επιρροής που ασκεί η μητρική εταιρία επί της εμπορικής πολιτικής της θυγατρικής της και η κοινή εκπροσώπηση

των δύο εταιριών κατά τη διοικητική διαδικασία, πλην όμως δεν αμφισβητείται ότι το Δικαστήριο επισήμανε τα στοιχεία αυτά αποκλειστικά και μόνον προκειμένου να εκθέσει το σύνολο των στοιχείων στα οποία στηρίχθηκε η συλλογιστική του Πρωτοδικείου στο πλαίσιο της συγκεκριμένης υποθέσεως και όχι για να ορίσει πρόσθετες προϋποθέσεις σχετικά με διαπίστωση της ασκήσεως πραγματικής επιρροής από τη μητρική εταιρία επί της θυγατρικής (βλ., συναφώς, απόφαση Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα, σκέψη 62).

42 Από το σύνολο των επισημάνσεων αυτών προκύπτει ότι το Πρωτοδικείο δεν υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, κρίνοντας, με τις σκέψεις 59 έως 63 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, όταν η θυγατρική εταιρία που έχει διαπράξει παράβαση ανήκει εξ ολοκλήρου στη μητρική, υφίσταται μαχητό τεκμήριο ότι η δεύτερη ασκεί αποφασιστική επιρροή επί της συμπεριφοράς της θυγατρικής.

43 Επομένως, το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμο.

Επί του δεύτερου σκέλους του πρώτου λόγου αναιρέσεως, σχετικά με πλάνη κατά την εκτίμηση του αν η μητρική εταιρία όντως ασκεί αποφασιστική επιρροή επί της θυγατρικής που της ανήκει εξ ολοκλήρου

— Επιχειρήματα των διαδίκων

44 Οι αναιρεσείουσες προβάλλουν, πρώτον, ότι η Επιτροπή μπορούσε μεν να δεχθεί κατά τεκμήριο ότι η μητρική εταιρία ασκεί αποφασιστική επιρροή επί της θυγατρικής που της ανήκει εξ ολοκλήρου, πλην όμως το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί

το δίκαιο όσον αφορά τους εφαρμοστέους συναφώς κανόνες, διότι περιόρισε κατά τρόπο υπέρμετρο τις δυνατότητες ανατροπής του τεκμηρίου αυτού, καθιερώνοντας έτσι σύστημα αντικειμενικής ευθύνης, το οποίο αντιβαίνει στην αρχή της προσωπικής ευθύνης.

45 Δεύτερον, σχετικά με την εκτίμηση των αποδεικτικών στοιχείων που προσκομίστηκαν προς ανατροπή του προαναφερθέντος τεκμηρίου, οι αναιρεσείουσες προβάλλουν ότι τα στοιχεία που ανέλυσε το Πρωτοδικείο με τη σκέψη 66 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως δεν μπορούν να στηρίξουν τη διαπίστωση περί ενιαίας οικονομικής οντότητας.

46 Τρίτον, υποστηρίζουν ότι, με τις σκέψεις 68 και 69 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο παραμόρφωσε το περιεχόμενο της εντολής που απεύθυνε η RQ, κατόπιν του ελέγχου που διενήργησε η Επιτροπή, προς όλες τις εταιρίες του ομίλου της, μεταξύ των οποίων και η GQ, να παύσουν οποιαδήποτε ενέργεια μπορεί να συνιστά παράβαση, διότι η εντολή αυτή δεν αποδεικνύει ότι η RQ γνώριζε την προσαπτόμενη στην GQ συμπεριφορά.

47 Τέταρτον, οι συγκεκριμένες σκέψεις της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως περιέχουν σφάλματα νομικού χαρακτηρισμού και αιτιολογίας, στον βαθμό που η προαναφερθείσα εντολή δεν αρκεί για να αποδειχθεί ότι οι RQ και GQ αποτελούν ενιαία οικονομική οντότητα.

48 Η Επιτροπή προβάλλει ότι, όσον αφορά την ανατροπή, εκ μέρους της μητρικής εταιρίας, του τεκμηρίου περί ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής επί της θυγατρικής της, η προπαρατεθείσα απόφαση Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής περιέχει επισημάνσεις που επιβεβαιώνουν τη νομιμότητα της συλλογιστικής του Πρωτοδικείου. Συγκεκριμένα, με την απόφαση αυτή, το Δικαστήριο έκρινε ότι, για να εκτιμηθεί αν η θυγατρική καθορίζει αυτοτελώς τη συμπεριφορά της στην αγορά, πρέπει να εξετάζονται όλα τα συναφή στοιχεία σχετικά με τους οικονομικούς, οργανωτικούς και νομικούς δεσμούς μεταξύ θυγατρικής και μητρικής εταιρίας.

49 Η Επιτροπή φρονεί, πάντως, ότι οι αναιρεσείουσες δεν απέδειξαν ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη κατά την εκτίμηση των στοιχείων αυτών.

— Εκτίμηση του Δικαστηρίου

50 Όσον αφορά την πρώτη αιτίαση, σχετικά με πλάνη περί το δίκαιο στην οποία υπέπεσε το Πρωτοδικείο, περιορίζοντας κατά τρόπο υπέρμετρο τις δυνατότητες της μητρικής εταιρίας να ανατρέψει το τεκμήριο περί ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής επί της συμπεριφοράς θυγατρικής που της ανήκει εξ ολοκλήρου, επισημαίνεται ότι, με τη σκέψη 65 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο ορθώς διαπίστωσε ότι απόκειται στη μητρική εταιρία να θέσει υπόψη του κάθε στοιχείο σχετικά με τους οικονομικούς, οργανωτικούς και νομικούς δεσμούς μεταξύ αυτής και της θυγατρικής της, το οποίο να αποδεικνύει ότι οι δύο αυτές εταιρίες δεν αποτελούν ενιαία οικονομική οντότητα.

51 Συγκεκριμένα, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι, προς ανατροπή του τεκμηρίου ότι η μητρική εταιρία όντως ασκεί αποφασιστική επιρροή επί της θυγατρικής που της ανήκει εξ ολοκλήρου, η εν λόγω μητρική εταιρία πρέπει να θέσει υπόψη του δικαστή της Ένωσης κάθε στοιχείο σχετικά με τους οικονομικούς, οργανωτικούς και νομικούς δεσμούς μεταξύ αυτής και της θυγατρικής της, το οποίο να αποδεικνύει ότι οι δύο αυτές εταιρίες δεν αποτελούν ενιαία οικονομική οντότητα (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 65).

52 Πρέπει, εξάλλου, να διευκρινιστεί ότι, αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζουν οι αναιρεσείουσες, το εν λόγω τεκμήριο, ως μαχητό, μπορεί σε κάθε περίπτωση να ανατραπεί με επίκληση των στοιχείων που παραθέτει το Πρωτοδικείο και, επομένως, δεν συνεπάγεται αυτόματο καταλογισμό ευθύνης στη μητρική εταιρία στην οποία ανήκει εξ ολοκλήρου η θυγατρική, διότι τούτο θα αντέβαινε στην προσωπική ευθύνη που αποτελεί τη βάση του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης.

53 Επομένως, η αιτίαση αυτή είναι απορριπτέα.

54 Όσον αφορά τη δεύτερη και την τρίτη αιτίαση, σχετικά, αντιστοίχως, με πλάνη στην οποία υπέπεσε το Πρωτοδικείο, καθώς τα στοιχεία που αναλύονται στη σκέψη 66 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως δεν μπορούν να στηρίξουν τη διαπίστωση περί ενιαίας οικονομικής οντότητας, και με παραμόρφωση, στις σκέψεις 68 και 69 της αποφάσεως αυτής, της εντολής της RQ προς την GQ, καθώς η εντολή αυτή δεν αποδεικνύει ότι η RQ γνώριζε περί της προσαπτόμενης στην GQ συμπεριφοράς, επισημαίνεται ότι οι δύο αυτές αιτιάσεις στηρίζονται σε εσφαλμένη ερμηνεία των σχετικών αποσπασμάτων της εν λόγω αποφάσεως.

55 Συγκεκριμένα, αφενός, αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζουν οι αναιρεσείουσες, το Πρωτοδικείο δεν στήριξε τη διαπίστωσή του περί ενιαίας οικονομικής οντότητας στα στοιχεία που ανέλυσε με τη σκέψη 66 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως. Διαπίστωσε απλώς ότι τα στοιχεία αυτά, τα οποία η Επιτροπή είχε λάβει υπόψη της με την αιτιολογική σκέψη 262 της επίδικης αποφάσεως, αποτελούν ενδείξεις της υπάρξεως ενιαίας οικονομικής οντότητας και, συνεπώς, δεν καθιστούν δυνατή την ανατροπή του υφιστάμενου σε βάρος της RQ τεκμηρίου.

56 Αφετέρου, στις σκέψεις 68 και 69 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο δεν συνήγαγε από την εντολή της RQ προς την GQ ότι η πρώτη γνώριζε οπωσδήποτε τις προσαπτόμενες στην GQ παραβάσεις, αλλά έκρινε ότι τα προβαλλόμενα από τις αναιρεσείουσες επιβεβαιώνουν την ύπαρξη της εντολής αυτής προς την GQ και αρκούν προς απόδειξη της αποφασιστικής επιρροής που ασκούσε η RQ επί της GQ.

57 Υπό τις συνθήκες αυτές, η δεύτερη και η τρίτη αιτίαση είναι επίσης απορριπτέες ως αβάσιμες.

58 Με την τέταρτη αιτίασή τους, οι αναιρεσείουσες προσάπτουν κατ' ουσίαν στο Πρωτοδικείο ότι αιτιολόγησε ελλιπώς την απόφασή του, διότι δεν εξήγησε επαρκώς τους

λόγους για τους οποίους αποφάνθηκε, με τη σκέψη 69 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι το προαναφερθέν επιχείρημα των αναιρεσειουσών, σχετικά με την εντολή της RQ προς την GQ, αρκεί για να αποδειχθεί ότι η πρώτη ασκούσε αποφασιστική επιρροή επί της πολιτικής της δεύτερης.

59 Υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι, κατά πάγια νομολογία, η συλλογιστική του Πρωτοδικείου [νυν Γενικού Δικαστηρίου] πρέπει να προκύπτει κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο από την αιτιολογία της αποφάσεως, ούτως ώστε οι ενδιαφερόμενοι να γνωρίζουν τους λόγους στους οποίους στηρίζεται η απόφαση αυτή και το Δικαστήριο να δύναται να ασκήσει τον δικαστικό έλεγχό του (βλ. απόφαση της 2ας Απριλίου 2009, C-202/07 P, France Télécom κατά Επιτροπής, Συλλογή 2009, σ. I-2369, σκέψη 29 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

60 Εν προκειμένω, το Πρωτοδικείο απλώς έκρινε, με τη σκέψη 69 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η εντολή που έδωσε η RQ προς την GQ, μετά τη διενέργεια ελέγχου στις εγκαταστάσεις της GQ στις 27 Σεπτεμβρίου 2002, να παύσει κάθε ενέργεια που ενδεχομένως παραβιάζει τους κανόνες του ανταγωνισμού αποδεικνύει ότι η RQ ασκούσε αποφασιστική επιρροή επί της πολιτικής της GQ όχι μόνον όσον αφορά την εμπορική πολιτική, αλλά και όσον αφορά τις παράνομες ενέργειες που αποτελούν αντικείμενο της επίδικης αποφάσεως.

61 Με τον τρόπο αυτόν, το Πρωτοδικείο προέβη απλώς σε μια γενική διαπίστωση, χωρίς να παραθέσει κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο τους λόγους για τους οποίους κατέληξε στη διαπίστωση αυτή.

62 Επομένως, η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση είναι πλημμελώς αιτιολογημένη στον βαθμό που το Πρωτοδικείο δεν εκθέτει τους λόγους στους οποίους στηρίζεται η εν λόγω διαπίστωση.

63 Συνεπώς, η αιτίαση αυτή είναι βάσιμη ενώ το δεύτερο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως είναι κατά τα λοιπά απορριπτέο.

Επί του τρίτου σκέλους του πρώτου λόγου αναιρέσεως, σχετικά με πλάνη περί το δίκαιο και πλημμελή αιτιολογία όσον αφορά την εξέταση των στοιχείων που προσκόμισαν οι αναιρεσείουσες προς ανατροπή του τεκμηρίου περί αποφασιστικής επιρροής της RQ επί της συμπεριφοράς της GQ

— Επιχειρήματα των διαδίκων

64 Οι αναιρεσείουσες προβάλλουν πολλές αιτιάσεις κατά των διαπιστώσεων στις οποίες κατέληξε ως εκ περισσού το Πρωτοδικείο με τις σκέψεις 71 έως 75 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

65 Πρώτον, με τη σκέψη 71 της εν λόγω αποφάσεως, το Πρωτοδικείο παρερμήνευσε το γεγονός ότι η GQ ασκούσε διαφορετικές δραστηριότητες από την RQ και, επιπλέον, κακώς παρέλειψε να λάβει υπόψη του ότι από το 1993 έως το 2004 η RQ προσπάθησε επανειλημμένως να μεταβιβάσει την GQ σε τρίτους. Συγκεκριμένα, τα στοιχεία αυτά αποτελούν αδιάσειστη απόδειξη της ελλείψεως ενδιαφέροντος της RQ για τις δραστηριότητες της GQ.

66 Δεύτερον, αντιθέτως προς ό,τι αποφάνθηκε το Πρωτοδικείο με τη σκέψη 72 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το γεγονός ότι στα πρακτικά του διοικητικού συμβουλίου της RQ σε διάστημα οκτώ ετών, από το 1998 έως το 2005, απαντούν δύο μόνον αναφορές στην GQ αποδεικνύει την παντελή έλλειψη επιρροής και παρεμβάσεως της RQ στη δραστηριότητα της GQ.

67 Τρίτον, κατά τις αναιρεσείουσες, η επισήμανση που διατυπώνει το Πρωτοδικείο με τη σκέψη 73 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, για πρόσωπα που κατέχουν ταυτόχρονα θέσεις στα διοικητικά όργανα της RQ και της GQ, αφορά ένα μόνον πρόσωπο και, συνεπώς, η περίσταση αυτή έχει προδήλως περιορισμένη σημασία.

68 Τέταρτον, με τη σκέψη 74 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο κακώς απέρριψε χωρίς εξέταση τα στοιχεία που αποδεικνύουν, αφενός, ότι η εμπορική πολιτική της GQ καθοριζόταν και εφαρμοζόταν αποκλειστικά από τους διοικούντες την εταιρία αυτή και, αφετέρου, ότι η GQ διαβίβαζε στην RQ πληροφοριακά στοιχεία που αφορούσαν μόνον τα οικονομικά αποτελέσματά της.

69 Πέμπτον, όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ της GQ και της εταιρίας Repsol Italia, το Πρωτοδικείο δέχθηκε επίσης εσφαλμένως, με τη σκέψη 75 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η ενσωμάτωση των λογαριασμών που διενεργούσε η RYPF σε επίπεδο ομίλου αποτελεί περίσταση που στηρίζει την άποψη της Επιτροπής, παρά το γεγονός ότι η σχέση μη αποκλειστικής πρακτορείας μεταξύ της GQ και της εταιρίας αυτής αποδεικνύει την εμπορική αυτοτέλεια της GQ.

70 Η Επιτροπή απαντά ότι οι αναιρεσείουσες δεν απέδειξαν τη συνδρομή εξαιρετικών περιστάσεων, ικανών να ανατρέψουν το τεκμήριο περί ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής της μητρικής εταιρίας επί της θυγατρικής της, περιστάσεις τις οποίες το Πρωτοδικείο φέρεται να έχει παραλείψει να αναλύσει ή να έχει παραμορφώσει. Τα επιχειρήματα που προβάλλουν συναφώς οι αναιρεσείουσες είναι πολύ γενικά και αβάσιμα.

— Εκτίμηση του Δικαστηρίου

71 Υπενθυμίζεται καταρχάς ότι, κατά πάγια νομολογία, από τα άρθρα 225 ΕΚ και 58, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου προκύπτει ότι το Πρωτοδικείο [νυν Γενικό Δικαστήριο] είναι το μόνο αρμόδιο, αφενός, για τη διαπίστωση των πραγματικών περιστατικών, εκτός αν η ανακρίβεια του περιεχομένου των διαπιστώσεών του προκύπτει από τα στοιχεία της δικογραφίας που του έχουν υποβληθεί, και, αφετέρου, για την εκτίμηση αυτών των πραγματικών περιστατικών. Εφόσον το Πρωτοδικείο έχει εξακριβώσει ή εκτιμήσει τα πραγματικά περιστατικά, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να ασκήσει, δυνάμει του άρθρου 225 ΕΚ, έλεγχο όσον αφορά τον νομικό χαρακτηρισμό των πραγματικών αυτών περιστατικών και τις έννομες συνέπειες που έχει συναγάγει το Πρωτοδικείο (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 6ης Απριλίου 2006, C-551/03 P, General Motors κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. I-3173, σκέψη 51, της 22ας Μαΐου 2008, C-266/06 P, Evonik Degussa κατά Επιτροπής, σκέψη 72, καθώς και

της 3ης Σεπτεμβρίου 2009, C-535/06 P, Moser Baer India κατά Συμβουλίου, Συλλογή 2009, σ. I-7051, σκέψη 31).

72 Επομένως, το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να διαπιστώνει τα πραγματικά περιστατικά ούτε, κατ' αρχήν, να εξετάζει τα αποδεικτικά στοιχεία που δέχθηκε το Πρωτοδικείο σε σχέση με τα περιστατικά αυτά. Εφόσον, δηλαδή, τα αποδεικτικά αυτά στοιχεία προσκομίστηκαν νομότυπα και τηρήθηκαν οι γενικές αρχές του δικαίου και οι διαδικαστικοί κανόνες που διέπουν το βάρος αποδείξεως και τη διεξαγωγή των αποδείξεων, το Πρωτοδικείο είναι το μόνο αρμόδιο να εκτιμήσει την αξία των υποβληθέντων στοιχείων. Η εκτίμηση αυτή δεν υπόκειται, συνεπώς, στον έλεγχο του Δικαστηρίου, εκτός αν συντρέχει παραμόρφωση των στοιχείων αυτών (προπαρατεθείσα απόφαση General Motors κατά Επιτροπής, σκέψη 52, αποφάσεις της 21ης Σεπτεμβρίου 2006, C-113/04 P, Technische Unie κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. I-8831, σκέψη 83, καθώς και της 31ης Ιανουαρίου 2008, C-103/07 P, Αγγελίδης κατά Κοινοβουλίου, σκέψη 46).

73 Εν προκειμένω, όσον αφορά, καταρχάς, τις αιτιάσεις σχετικά, αφενός, με παραμόρφωση, στη σκέψη 71 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, του γεγονότος ότι η GQ, ήδη πριν την είσοδό της στον όμιλο της RQ, ασκούσε διαφορετικές δραστηριότητες, καθώς του ότι η RQ προσπάθησε επανειλημμένως, μεταξύ 1993 και 2004, να πωλήσει την GQ, και, αφετέρου, με τον ισχυρισμό περί εσφαλμένου νομικού χαρακτηρισμού των πραγματικών περιστατικών που αναλύονται με τις σκέψεις 72, 73 και 75 της αποφάσεως αυτής, διαπιστώνεται ότι, με τις αιτιάσεις αυτές, οι αναιρεσείουσες επιδιώκουν αποκλειστικά και μόνο να αμφισβητήσουν την εκτίμηση των αποδεικτικών στοιχείων από το Πρωτοδικείο και, συγκεκριμένα, την αποδεικτική αξία που το Πρωτοδικείο προσέδωσε στα στοιχεία τα οποία έλαβε υπόψη στο πλαίσιο της αναλύσεώς του

74 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεδομένου ότι οι προσφεύγουσες δεν προβάλλουν παραμόρφωση ή εσφαλμένο χαρακτηρισμό των πραγματικών περιστατικών επί των οποίων το Πρωτοδικείο στήριξε τις διαπιστώσεις του, οι αιτιάσεις αυτές κρίνονται απορριπτέες ως απαράδεκτες βάσει της προπαρατεθείσας στις σκέψεις 71 και 72 της παρούσας αποφάσεως νομολογίας.

75 Όσον αφορά, περαιτέρω, την αιτίαση στο πλαίσιο της οποίας οι αναιρεσείουσες επιχειρούν να αποδείξουν ανεπαρκή ή και αντιφατικό τον συλλογισμό του Πρωτοδικείου,

καθώς και ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κατά την αιτιολόγηση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως όσον αφορά την απόρριψη των στοιχείων που προσκόμισαν οι αναιρεσείουσες προς απόδειξη της εμπορικής και λειτουργικής αυτοτέλειας της GQ έναντι της RQ, επισημαίνεται ότι, με τη σκέψη 74 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο δεν εξέτασε σε βάθος τα αποδεικτικά στοιχεία αυτά, αλλ' απέρριψε τα επιχειρήματα των αναιρεσειουσών παραπέμποντας απλώς στη νομολογία που παρατίθεται στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση.

76 Διαπιστώνεται, όμως, ότι η παρατεθείσα στις σκέψεις 58 έως 60 της εν λόγω αποφάσεως νομολογία όχι μόνο δεν περιέχει στοιχεία που καθιστούν δυνατή την απόρριψη τέτοιων επιχειρημάτων χωρίς ειδική ανάλυση, αλλ' επιπλέον υποχρεώνει ουσιαστικά το Πρωτοδικείο, όπως αυτό επισήμανε με τη σκέψη 65 της αποφάσεώς του, να αξιολογεί κάθε στοιχείο σχετικά με τους οργανωτικούς, οικονομικούς και νομικούς δεσμούς μεταξύ RQ και GQ που αποδεικνύει ότι η δεύτερη ενεργούσε αυτοτελώς σε σχέση με τη μητρική αυτής εταιρία και ότι, ως εκ τούτου, οι εταιρίες αυτές δεν συνιστούν ενιαία οικονομική οντότητα.

77 Ο έλεγχος αυτός επιβάλλεται κατά μείζονα λόγο δεδομένου ότι, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, η αυτοτέλεια της GQ κατά την εφαρμογή της εμπορικής πολιτικής της συγκαταλέγεται στα στοιχεία τα οποία οι αναιρεσείουσες δύνανται να επικαλεστούν προς ανατροπή του τεκμηρίου ότι η RQ ασκεί αποφασιστική επιρροή επί της GQ, στοιχεία των οποίων ο χαρακτήρας και η σημασία ενδέχεται να διαφέρουν ανάλογα με τα χαρακτηριστικά της κάθε περιπτώσεως (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 73 και 74).

78 Κατά συνέπεια, το Πρωτοδικείο ήταν υποχρεωμένο να λάβει υπόψη του και να εξετάσει συγκεκριμένα τα στοιχεία που προσκόμισαν οι αναιρεσείουσες προς απόδειξη του ότι η GQ εφάρμοζε αυτοτελώς την εμπορική πολιτική της, προκειμένου το εν λόγω δικαστήριο να κρίνει αν ήταν πεπλανημένη η εκτίμηση της Επιτροπής ότι τα στοιχεία αυτά δεν αποδεικνύουν, εν προκειμένω, ότι η θυγατρική αυτή δεν αποτελεί ενιαία οικονομική οντότητα με την RQ.

79 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 51 των προτάσεών του, το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, απορρίπτοντας, με τη σκέψη 74 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, χωρίς προηγουμένως να εξετάσει τα προβληθέντα από τις αναιρεσείουσες στοιχεία, τα επιχειρήματα που αυτές προέβαλαν προς απόδειξη της αυτοτέλειάς τους.

80 Επομένως, η συγκεκριμένη αιτίαση πρέπει να γίνει δεκτή, το δε τρίτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως είναι κατά τα λοιπά απορριπτέο.

Επί του δεύτερου λόγου αναιρέσεως, σχετικά με τον καταλογισμό στην RYPF ευθύνης για διαπραχθείσα από την GQ παράβαση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ

Επιχειρήματα των διαδίκων

81 Με τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες υποστηρίζουν ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, διότι καταλόγισε αυτομάτως ευθύνη για τη διαπραχθείσα από τη θυγατρική εταιρία παράβαση στην εταιρία επικεφαλής του ομίλου στον οποίο ανήκει η θυγατρική αυτή.

82 Με την κρίση του αυτή, το Πρωτοδικείο καταλόγισε στην RYPF ευθύνη ως αποτέλεσμα της αδυναμίας της RQ να αποδείξει ότι δεν ευθύνεται για τις ενέργειες της GQ. Με βάση την ερμηνεία αυτή, οι παραβάσεις στις οποίες υποπίπτει θυγατρική εταιρία καταλογίζονται πάντα στη μητρική εταιρία που είναι επικεφαλής του ομίλου στον οποίο ανήκει η θυγατρική, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι περιστάσεις εκάστης υποθέσεως και, ειδικότερα, ο αριθμός των εταιριών που μεσολαβούν μεταξύ της εν λόγω θυγατρικής και της μητρικής εταιρίας, η φύση των εν λόγω εταιριών, οι δραστηριότητές τους και οι μεταξύ τους νομικές και οικονομικές σχέσεις.

83 Κατά την Επιτροπή, από την πρόσφατη νομολογία του Πρωτοδικείου επιβεβαιώνεται ότι το τεκμήριο ότι η επικεφαλής του ομίλου μητρική εταιρία ασκεί αποφασιστική επιρροή επί θυγατρικής εταιρίας έχει εφαρμογή ακόμη και αν ο έλεγχος επί της εν λόγω θυγατρικής μπορεί να χαρακτηριστεί «χαλαρός» ή «έμμεσος».

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

84 Για να δοθεί απάντηση στον συγκεκριμένο λόγο αναιρέσεως πρέπει να διαπιστωθεί αν και υπό ποιες προϋποθέσεις η Επιτροπή δύναται να καταλογίσει σε επικεφαλής ομίλου εταιρία (στο εξής: εταιρία συμμετοχών), εν προκειμένω στην RYPF, αλληλέγγυο ευθύνη για παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης, την οποία έχει διαπράξει εταιρία, εν προκειμένω η GQ, η οποία ανήκει εξ ολοκλήρου σε άλλη εταιρία του ιδίου ομίλου, εν προκειμένω στην RQ, η οποία επίσης ελέγχεται εξ ολοκλήρου από την εταιρία συμμετοχών.

85 Τονίζεται, συναφώς, ότι, κατά πάγια νομολογία που παρατίθεται στις σκέψεις 34 έως 38 της παρούσας αποφάσεως, η Επιτροπή δύναται, σε ορισμένες περιπτώσεις, να επιβάλει σε εταιρία πρόστιμο για παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης, χωρίς να απαιτείται να αποδειχθεί άμεση συμμετοχή της εταιρίας αυτής στην παράβαση, ιδίως σε περίπτωση που θυγατρική εταιρία με χωριστή νομική προσωπικότητα δεν καθορίζει αυτοτελώς τη συμπεριφορά της στην αγορά, αλλ' ουσιαστικά εφαρμόζει τις οδηγίες της μητρικής εταιρίας.

86 Βάσει των ανωτέρω σκέψεων, δεν αποκλείεται, συνεπώς, μια εταιρία συμμετοχών να κριθεί αλληλεγγύως υπεύθυνη για παραβάσεις του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης, διαπραχθείσες από θυγατρική του ομίλου της, η οποία δεν της ανήκει απευθείας, εφόσον η εν λόγω εταιρία συμμετοχών ασκεί αποφασιστική επιρροή επί της θυγατρικής, έστω και μέσω ενδιάμεσης εταιρίας. Τούτο συμβαίνει ιδίως στην περίπτωση κατά την οποία η θυγατρική δεν καθορίζει τη συμπεριφορά της στην αγορά

αυτοτελώς έναντι της ενδιάμεσης εταιρίας, η οποία επίσης δεν ενεργεί αυτοτελώς στην αγορά, αλλ' εφαρμόζει ως επί το πλείστον τις οδηγίες της εταιρίας συμμετοχών.

87 Συγκεκριμένα, σε μια τέτοια περίπτωση, η εταιρία συμμετοχών, η ενδιάμεση εταιρία και η τελευταία θυγατρική του ομίλου συναποτελούν ενιαία οικονομική οντότητα και, συνεπώς, ενιαία επιχείρηση κατά την έννοια του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης.

88 Κατά συνέπεια, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας με τα σημεία 62 και 63 των προτάσεών του, στην ιδιαίτερη περίπτωση κατά την οποία μια εταιρία συμμετοχών κατέχει το 100 % των μετοχών άλλης εταιρίας που επίσης κατέχει το σύνολο των μετοχών θυγατρικής εταιρίας του ομίλου, η οποία έχει παραβεί τους κανόνες ανταγωνισμού της Ένωσης, υφίσταται μαχητό τεκμήριο ότι η εταιρία συμμετοχών ασκεί αποφασιστική επιρροή επί της ενδιάμεσης εταιρίας, καθώς και, εμμέσως, διά της εταιρίας αυτής, επί της εν λόγω θυγατρικής.

89 Επομένως, στην ειδική αυτή περίπτωση, η Επιτροπή δύναται να υποχρεώσει την εταιρία συμμετοχών να καταβάλει αλληλεγγύως το επιβληθέν στη θυγατρική πρόστιμο, εκτός αν η εταιρία συμμετοχών ανατρέψει το προαναφερθέν τεκμήριο, αποδεικνύοντας ότι είτε η ενδιάμεση είτε η θυγατρική εταιρία ενεργούν αυτοτελώς στην αγορά (βλ., κατ' αναλογία, προπαρατεθείσες αποφάσεις Stora Kopparbergs Bergslags κατά Επιτροπής, σκέψη 29, καθώς και Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 61).

90 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι το Πρωτοδικείο δεν υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, κρίνοντας, με τη σκέψη 81 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι το τεκμήριο ευθύνης που απορρέει εκ του ότι μια εταιρία ανήκει εξ ολοκλήρου σε άλλη εφαρμόζεται μόνον όταν υφίσταται απευθείας σχέση μεταξύ μητρικής και θυγατρικής εταιρίας, αλλά και όταν, όπως εν προκειμένω, η σχέση αυτή είναι έμμεση επειδή μεσολαβεί άλλη εταιρία. Κατά συνέπεια, το Πρωτοδικείο ορθώς έκρινε, με τις σκέψεις 64 και 80 της εν λόγω αποφάσεως, ότι η Επιτροπή ορθώς θεώρησε τις

αναιρεσείουσες αλληλεγγύως υπεύθυνες, δεδομένου ότι η GQ ανήκει εξ ολοκλήρου στην RQ, η οποία ανήκει επίσης εξ ολοκλήρου στην RYPF.

91 Ως εκ τούτου, ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως είναι απορριπτέος ως αβάσιμος.

92 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση με την οποία απορρίφθηκε η προσφυγή των αναιρεσειουσών με αίτημα την ακύρωση της επίδικης αποφάσεως πρέπει να αναιρεθεί, διότι, αφενός, το Πρωτοδικείο δεν εξέθεσε τους λόγους για τους οποίους κατέληξε στη διαπίστωση ότι η εντολή της RQ προς την GQ να παύσει κάθε ενέργεια που ενδεχομένως συνιστά παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού αποδεικνύει από μόνη της ότι η RQ ασκούσε αποφασιστική επιρροή επί της πολιτικής της GQ όχι μόνο στην αγορά, αλλά και όσον αφορά τις παραβάσεις που αποτελούν αντικείμενο της επίδικης αποφάσεως, και, αφετέρου, το Πρωτοδικείο δεν εξέτασε συγκεκριμένα τα στοιχεία που προσκόμισαν οι προσφεύγουσες προς απόδειξη του ότι η GQ καθόριζε και εφάρμοζε αυτοτελώς την εμπορική πολιτική της.

93 Η αίτηση αναιρέσεως είναι κατά τα λοιπά απορριπτέα.

Επί της προσφυγής ενώπιον του Πρωτοδικείου

94 Κατά το άρθρο 61, πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίοδος, του Οργανισμού του Δικαστηρίου, το Δικαστήριο μπορεί, σε περίπτωση αναιρέσεως της αποφάσεως του Πρωτοδικείου, να αποφανθεί οριστικά επί της διαφοράς, εφόσον αυτή είναι ώριμη προς εκδίκαση. Τούτο συμβαίνει εν προκειμένω.

Επιχειρήματα των διαδίκων

95 Πρώτον, οι αναιρεσείουσες υποστηρίζουν ότι, μετά τον έλεγχο που διενεργήθηκε στις 27 Σεπτεμβρίου 2002 στις εγκαταστάσεις της GQ, η RQ έδωσε στις 22 Οκτωβρίου 2002 σε όλες τις εταιρίες του ομίλου της, μεταξύ των οποίων και η GQ, την εντολή να παύσουν κάθε ενέργεια που ενδεχομένως συνιστά παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού της Ένωσης.

96 Τούτο αποδεικνύει ότι η RQ και η RYPF δεν μετείχαν στις προσαπτόμενες στην GQ παραβάσεις, δεν είχαν επαφές με καμία από τις εμπλεκόμενες στην επίμαχη σύμπραξη επιχειρήσεις, δεν μετείχαν στη διαδικασία λήψεως, εφαρμογής και ελέγχου της εφαρμογής των αποφάσεων στο πλαίσιο της συμπράξεως, δεν είχαν ενημερωθεί από τις άλλες επιχειρήσεις σχετικά με τα επίμαχα περιστατικά και, τέλος, δεν είχαν ενημερωθεί από την GQ για τις ενέργειές της.

97 Δεύτερον, οι προσφεύγουσες προβάλλουν ότι, κατά την προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία, η RYPF και η RQ υπέβαλαν στην Επιτροπή έγγραφα προς ανατροπή του τεκμηρίου περί ευθύνης τους για τις εν λόγω ενέργειες, με στοιχεία που αποδεικνύουν την εμπορική και λειτουργική αυτοτέλεια της GQ. Η Επιτροπή, όμως, είτε εκτίμησε εσφαλμένα τα στοιχεία αυτά είτε δεν τα έλαβε καν υπόψη.

98 Ειδικότερα, η Επιτροπή υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως των στοιχείων, διότι η GQ ενεργούσε με απόλυτη αυτοτέλεια στην αγορά, στα δε διευθυντικά στελέχη της εταιρίας αυτής είχαν μεταβιβαστεί, με πλήρη εξουσία ασκήσεως, όλα τα σχετικά με τη διεύθυνση, διαχείριση και διοίκηση καθήκοντα. Η Επιτροπή, εξάλλου, δεν έλαβε υπόψη της ότι η GQ διαβίβαζε στην RQ μόνον τα οικονομικά αποτελέσματα σχετικά με τους προϋπολογισμούς και τα στρατηγικά και εμπορικά σχέδια που κατάρτιζαν τα διευθυντικά στελέχη της GQ.

99 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι οι αναιρεσείουσες δεν ανέτρεψαν το τεκμήριο περί ευθύνης της RQ.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

100 Για την εξέταση των προβαλλομένων αιτιάσεων πρέπει να διαπιστωθεί αν η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη εκτιμήσεως επειδή δεν έλαβε υπόψη, αφενός, ότι η εντολή της RQ προς την GQ αποδεικνύει ότι η πρώτη δεν γνώριζε για την επίμαχη παράβαση, δεν μετείχε σε αυτή ούτε παρακίνησε τη θυγατρική να τη διαπράξει και, αφετέρου, ότι τα στοιχεία περί αυτοτελούς καθορισμού της εμπορικής πολιτικής της GQ από τα διευθυντικά στελέχη της αποδεικνύουν ότι η εν λόγω εταιρία καθόριζε αυτοτελώς τη συμπεριφορά της στην αγορά.

101 Συναφώς, σχετικά, πρώτον, με την εντολή της RQ προς την GQ, τονίζεται ότι, όπως προκύπτει από τη δικογραφία, η εντολή αυτή είχε γενικό χαρακτήρα και δεν απευθυνόταν αποκλειστικά στην GQ, αλλά σε όλες τις εταιρίες του ομίλου, και ότι δόθηκε δυόμισι έτη μετά την παύση των προσαπτομένων στην GQ παραβάσεων του ανταγωνισμού.

102 Βεβαίως, τα στοιχεία αυτά εμφαίνουν ότι η RQ δεν γνώριζε για την προσαπτόμενη στην GQ παράβαση, δεν μετείχε στην παράβαση και ότι δεν παρακίνησε την GQ να διαπράξει την παράβαση. Πλην όμως, αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζουν οι αναιρεσείουσες, ο λόγος για τον οποίον η Επιτροπή επέβαλε πρόστιμο στη μητρική εταιρία δεν ήταν ότι η μητρική εταιρία παρακίνησε τη θυγατρική να παραβεί τους κανόνες του ανταγωνισμού της Ένωσης ούτε ότι η ίδια μετέσχε απευθείας στην διαπραχθείσα από τη θυγατρική παράβαση, αλλά ότι οι δύο αυτές εταιρίες συνιστούν ενιαία οικονομική οντότητα και, συνεπώς, ενιαία επιχείρηση κατά την έννοια του άρθρου 81 ΕΚ (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 59 και 77).

103 Διαπιστώνεται, συνεπώς, ότι, εν προκειμένω, το γεγονός ότι η RQ, αφενός, έλαβε γνώση της παραβάσεως μετά τη διενέργεια ελέγχου στις 27 Σεπτεμβρίου 2002 στις εγκαταστάσεις της GQ και, αφετέρου, δεν μετείχε στην παράβαση ούτε παρακίνησε την GQ να τη διαπράξει δεν αποδεικνύει από μόνο του ότι οι δύο αυτές εταιρίες δεν αποτελούν ενιαία οικονομική οντότητα. Κατά συνέπεια, το γεγονός αυτό δεν αρκεί για την ανατροπή του τεκμηρίου ότι η RQ όντως ασκούσε αποφασιστική επιρροή επί της GQ.

104 Όσον αφορά, δεύτερον, τα επιχειρήματα περί αυτοτελούς καθορισμού της εμπορικής πολιτικής της GQ από τα διευθυντικά στελέχη της εταιρίας αυτής, επισημαίνεται ότι τα στοιχεία που προσκόμισαν συναφώς οι αναιρεσείουσες δεν αποδεικνύουν ότι η GQ καθόριζε αυτοτελώς την πολιτική της στην αγορά και, συνεπώς, ότι δεν αποτελεί ενιαία οικονομική οντότητα με την RQ. Συγκεκριμένα, μολονότι ορισμένα από τα έγγραφα που υπέβαλαν οι αναιρεσείουσες αποδεικνύουν ότι στα διευθυντικά στελέχη της GQ είχαν ανατεθεί πολλά καθήκοντα διαχείρισης, διεύθυνσης και διοίκησης, εντούτοις από άλλα στοιχεία της δικογραφίας προκύπτει ότι η RQ παρενέβαινε σε σημαντικό βαθμό σε πολλές πτυχές της στρατηγικής, καθώς και της εμπορικής πολιτικής της GQ.

105 Τούτο αποδεικνύεται, πρώτον, από τη βεβαίωση του γραμματέα του διοικητικού συμβουλίου της RQ της 7ης Ιουνίου 2005, η οποία περιέχει αποσπάσματα από πρακτικά συνεδριάσεως του διοικητικού συμβουλίου της εταιρίας αυτής από το 1998 έως το 2005. Από το έγγραφο αυτό προκύπτει ότι το διοικητικό συμβούλιο της RQ παρενέβη σε σημαντικό βαθμό, από το 1998 έως το 2000, σε ουσιώδεις πτυχές της πολιτικής της GQ, μεταξύ άλλων και για να εγκρίνει, στις 17 Απριλίου 1998, την πώληση της συμμετοχής της GQ στην εταιρία Silquímica SA και, στις 28 Ιανουαρίου 1999, την πώληση ακινήτων της GQ.

106 Διαπιστώνεται, περαιτέρω, ότι, εν προκειμένω, όπως επισήμανε η Επιτροπή με την αιτιολογική σκέψη 262 της επίδικης αποφάσεως χωρίς ουσιαστικά να την αντικρούσουν οι προσφεύγουσες, ο μόνος διευθυντής της GQ, ο οποίος είχε διοριστεί από την RQ, αποτελούσε, λόγω της πάγιας συμπεριφοράς του, σύνδεσμο μεταξύ των δύο εταιριών, διά του οποίου διαβιβάζονταν στην RQ στοιχεία σχετικά με τις πωλήσεις, την παραγωγή και τα οικονομικά αποτελέσματα της RQ.

107 Τέλος, όσον αφορά τις επαφές μεταξύ των διευθυντικών στελεχών της GQ και της RQ, η επιβεβαιωθείσα και από τις αναιρεσείουσες διαβίβαση στοιχείων κατά το στάδιο της υλοποιήσεως στρατηγικών και εμπορικών σχεδίων αποτελεί συμπληρωματική ένδειξη του ότι η RQ ασκούσε έλεγχο επί των αποφάσεων που λάμβαναν και εκτελούσαν τα διευθυντικά στελέχη της GQ.

108 Στο πλαίσιο αυτό, δεν ασκεί, αντιθέτως, επιρροή το γεγονός ότι στα στοιχεία αυτά περιλαμβάνονται και στοιχεία σχετικά με τα οικονομικά αποτελέσματα που αφορούσαν τους ετήσιους προϋπολογισμούς της GQ, στον βαθμό που κάθε μητρική εταιρία υποχρεούται να ενσωματώνει τα οικονομικά αποτελέσματα σε επίπεδο ομίλου.

109 Από τα προεκτεθέντα συνάγεται το συμπέρασμα ότι η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε πλάνη εκτιμήσεως, κρίνοντας ότι τα στοιχεία που προσκόμισαν οι αναιρεσείουσες, σχετικά, αφενός, με το ότι η RQ δεν γνώριζε για την παράβαση, δεν μετείχε σε αυτή και δεν παρακίνησε τη θυγατρική της να τη διαπράξει και, αφετέρου, με τον τρόπο καθορισμού και εφαρμογής της εμπορικής πολιτικής της GQ, σε συνδυασμό με άλλα σχετικά στοιχεία της δικογραφίας, δεν αποδεικνύουν ότι η GQ καθόριζε αυτοτελώς την πολιτική της στην αγορά και, συνεπώς, δεν ανατρέπουν το τεκμήριο ότι η RQ ασκούσε αποφασιστική επιρροή επί της συμπεριφοράς της GQ.

110 Επομένως, είναι απορριπτέες οι αιτιάσεις που προέβαλαν οι αναιρεσείουσες προς στήριξη της προσφυγής ακυρώσεως.

111 Η προσφυγή ακυρώσεως είναι, συνεπώς, απορριπτέα.

Επί των δικαστικών εξόδων

112 Κατά το άρθρο 122, πρώτο εδάφιο, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, όταν η αίτηση αναιρέσεως είναι βάσιμη και το Δικαστήριο κρίνει το ίδιο οριστικά τη διαφορά, αποφαίνεται επί των δικαστικών εξόδων.

113 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του εν λόγω Κανονισμού Διαδικασίας, το οποίο εφαρμόζεται στην κατ' αναίρεση δίκη δυνάμει του άρθρου 118 του ίδιου κανονισμού, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα έξοδα εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Ωστόσο, κατά το άρθρο 69, παράγραφος 3, πρώτο εδάφιο, του ίδιου κανονισμού, το Δικαστήριο μπορεί να αποφασίσει ότι κάθε διάδικος φέρει τα δικαστικά του έξοδα, σε περίπτωση μερικής ήττας των διαδίκων.

114 Εν προκειμένω, δεδομένου ότι οι αναιρεσείουσες ουσιαστικά νίκησαν κατ' αναίρεση, αλλά ηττήθηκαν ως προς την προσφυγή ακυρώσεως, αποφασίζεται κάθε διάδικος να φέρει τα δικαστικά έξοδά του στο πλαίσιο της παρούσας δίκης και οι αναιρεσείουσες να καταδικαστούν στο σύνολο των δικαστικών εξόδων της πρωτοβάθμιας δίκης.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφασίζει:

1) Αναιρεί την απόφαση του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 18ης Δεκεμβρίου 2008, Τ-85/06, General Química κ.λπ. κατά Επιτροπής, με την οποία απορρίφθηκε η προσφυγή των General Química SA, Repsol Química SA και Repsol YPF SA με αίτημα την ακύρωση της αποφάσεως 2006/902/ΕΚ της Επιτροπής, της 21ης Δεκεμβρίου 2005, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 της Συνθήκης ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ κατά των Flexsys NV, Bayer AG, Crompton Manufacturing Company Inc. (πρώην Uniroyal Chemical Company Inc.), Crompton Europe

Ltd, Chemtura Corporation (πρώην Crompton Corporation), General Química, SA, Repsol Química, SA και Repsol YPF, SA (υπόθεση COMP/F/C.38.443 — Χημικά προϊόντα για την επεξεργασία ελαστικών), διότι, αφενός, το Πρωτοδικείο δεν εξέθεσε τους λόγους για τους οποίους κατέληξε στη διαπίστωση ότι η εντολή της Repsol Química SA προς την General Química SA να παύσει κάθε ενέργεια που ενδεχομένως συνιστά παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού αποδεικνύει από μόνη της ότι η Repsol Química SA ασκούσε αποφασιστική επιρροή επί της General Química SA όχι μόνον όσον αφορά την πολιτική της στην αγορά, αλλά και όσον αφορά τις παραβάσεις που αποτελούν αντικείμενο της αποφάσεως 2006/902, και, αφετέρου, το Πρωτοδικείο παρέλειψε να εξετάσει τα στοιχεία που προσκόμισαν οι General Química SA, Repsol Química SA και Repsol YPF SA προς απόδειξη του ότι η General Química SA καθόριζε και υλοποιούσε αυτοτελώς την εμπορική πολιτική της.

2) Απορρίπτει την αίτηση αναιρέσεως κατά τα λοιπά.

3) Απορρίπτει την προσφυγή των General Química SA, Repsol Química SA και Repsol YPF SA ενώπιον του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

4) Κάθε διάδικος φέρει τα δικαστικά έξοδά του όσον αφορά την αναιρετική δίκη, οι δε General Química SA, Repsol Química SA και Repsol YPF SA καταδικάζονται στο σύνολο των δικαστικών εξόδων της πρωτοβάθμιας δίκης.

(υπογραφές)